Eduskunta 9.10.2019

Valtiovarainvaliokunta, sivistys- ja tiedejaosto

Jaoston kokous 11.10.2019

Asia:

- HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
- VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020 - 2023

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan loppusumma vuoden 2020 valtion talousarviossa on 6,837 mrd. euroa, jossa on lisäystä vuoden 2019 talousarvioon nähden vähän yli 400 milj. euroa. Lisäykset johtuvat lähes kokonaisuudessaan hallitusohjelman mukaisista panostuksista kasvatukseen, opetukseen ja koulutukseen. Merkittävimmät lisäykset aiheutuvat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeiden, ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen tarkoitetusta lisärahoituksesta sekä korkeakoulujen perusrahoituksen lisäyksistä. Myös indeksikorotusten toteuttaminen lisää rahoitusta yli 100 milj. eurolla.

Esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus, vapaa sivistystyö

Hallitusohjelman mukaisesti perusopetuslain mukaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan esitetään 14,5 miljoonan euron lisäystä vuodesta 2021 lukien. Subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus palautetaan ja lapsiryhmien kokoa kasvattajaa kohden pienennetään, mihin opetus- ja kulttuuriministeriö esittää rahoitusta valtiovarainministeriön budjettiosuudesta.

Oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen ja toteutetaan maksuton toisen asteen koulutus. Hallitusohjelmassa pidennyksen rahoittamiseen on kirjattu varattavaksi vuositasolla 107 miljoonaa euroa kehyskauden lopussa. Siinä vaiheessa, kun pidennys koskee kaikkia sen piiriin tulevia opiskelijoita, vuosittainen kustannus on 129 milj. euroa. Uudistus toteutuu tarvittavien valmistelujen jälkeen aikaisintaan syksystä 2021.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja perusopetuksessa ja toisella asteella vahvistetaan. Palveluihin kohdennetaan 10 miljoonaa euroa vuonna 2021, 20 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 29 miljoonaa euroa vuodesta 2023 lukien.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koulupäivän yhteydessä vahvistetaan erityisesti toisen vuosiluokan sekä erityistä tukea tarvitsevien osalta ja edistetään oppilaiden toimintaan osallistumista sekä vahvistetaan maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä 5 miljoonalla eurolla vuonna 2020. Lukiokoulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja aiemman kehyspäätöksen mukaisesti lukiouudistuksen toimeenpanoon varataan 4 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja vuodesta 2022 eteenpäin 8,5 miljoonaa euroa sisältäen ylioppilastutkinnon uusimiskertojen lisäkustannukset. Lukiokoulutuksen rahoituksen vahvistamiseksi tehdään opiskelijakohtaisiin yksikköhintoihin yhteensä 18 miljoonan euron lisäys, josta 7,5 miljoonaa euroa on valtion rahoitusosuutta.

Hallitus käynnistää varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 180 miljoonaa euroa ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 125 miljoonaa euroa vuosina 2020–2022. Ohjelmat ovat kolmivuotisia.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääminen ja sen laadun varmistaminen edellyttävät, että työpaikkaohjaajien saatavuus on turvattu ja työpaikkaohjaajien osaamisen kehittämistä on tarjolla riittävästi. Tämän vuoksi työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen lisätään pysyvästi 2,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien. Urheilua tavoitteellisesti harrastaville

nuorille tulee taata yhtäläiset edellytykset opiskella ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa. Tämän varmistamiseksi urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen lisätään 0,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien.

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä muihin opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseksi tarvittaviin tukitoimiin ehdotetaan 80 miljoonan euron lisämäärärahaa vuodelle 2020. Määrärahaa voitaisiin käyttää uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamisen ohella myös nykyisten tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä tarvittavan opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen, jolloin opettajien työpanosta voidaan kohdentaa enemmän opetukseen. Opetuksen ja ohjauksen määrän lisäämisen yhteydessä tehtävällä oppimisympäristöjen kehittämistyöllä voidaan osaltaan tukea sitä, että opiskelijat saavat enemmän opetusta ja ohjausta ja että opettajien työpanosta voitaisiin kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat sitä eniten.

Korkeakouluopetus- ja tiede

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusta lisätään pysyvästi jo vuoden 2020 talousarvioesityksessä. Yliopistojen perusrahoitusta lisätään asteittain vuodesta 2020 lukien 40 miljoonalla eurolla ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta vastaavasti 20 miljoonalla eurolla. Kustannustason nousu otetaan täysimääräisesti huomioon korkeakoulujen määrärahoja mitoitettaessa. Korkeakoulutetun työvoiman saatavuus varmistetaan lisäämällä korkeakoulutuksen tarjontaa, parantamalla valmistumiseen liittyvää läpäisyä ja kehittämällä joustavia opiskelumahdollisuuksia.

Tutkimus- ja tiedeyhteisön kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa tuetaan panostamalla tutkimusympäristöihin ja tutkimusinfrastruktuureihin. Suomi varautuu isännöimään yhtä eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokonetta. Suomen rahoitusosuus on vuosina 2019–2026 enimmillään yhteensä 48 milj. euroa, josta puolet rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta.

Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta edistetään. Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelmaa jatketaan. Aineistojen digitointiin osoitetaan kehyskaudella vuosittain 1,5 miljoonaa euroa. Kansallisarkiston toimintamenoja nostetaan tasokorotuksena. Korotus vuodelle 2020 on 1,5 miljoonaa euroa, 1,4 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 1 miljoona euroa vuodesta 2022 lähtien.

Opintotuki

Opintotuen määrärahat kasvavat noin 31 milj. eurolla. Lisäys johtuu ensisijaisesti opintolainahyvitysmenojen kasvusta sekä hallitusohjelman edellyttämistä muutoksista. Määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneita opintolainahyvityksen saajia arvioidaan olevan noin 16 000, mikä on noin 3 000 enemmän kuin ennuste hyvitysten saajista tälle vuodelle. Opintolainahyvitysmenojen arvioidaan olevan vuonna 2020 noin 55 milj. euroa. Tänä vuonna hyvitysmenot ylittänevät 40 milj. euroa. Vuonna 2018 hyvityksiä maksettiin 28,3 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotetaan 25 eurolla vuoden 2020 alusta, jolloin lasta huoltavan opintoraha on 350,28 €/kk. Huoltajakorotuksen korotus lisää menoja vuositasolla arviolta 3 milj. euroa parantaen noin 22 000 lasta huoltavan opiskelijan taloutta. Opintorahan määrät sidotaan kansaneläkeindeksiin elokuusta 2020, jolloin opintoraha nousee noin 1 prosentilla. Indeksisidonnaisuus lisää opintorahamenoja vuonna 2020 arviolta 2 milj. euroa ja vuonna 2021 arviolta 5,6 milj. euroa. Vaikutukset jatkovuosille arvioidaan indeksiennusteiden tarkennuttua kulloisenkin julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä.

Hallitus on antanut eduskunnalle käsiteltäväksi talousarvioon liittyvän esityksen (33/2019) laiksi opintotukilain muuttamisesta.

Taide- ja kulttuuri

Rahapelitoiminnan voittovarojen osuus kulttuurin ja taiteen rahoituksesta on 257,6 miljoonaa euroa, joka on 11,3 miljoonaa euroa enemmän kuin tänä vuonna. Lisäys aiheutuu esittävän taiteen valtionosuusuudistukseen osoitetusta 2 miljoonan euron lisäyksestä ja Kansallisteatterin peruskorjauksen avustuksen 20 miljoonaa euroa rahoittamisesta rahapelitoiminnan voittovaroista rahastoja purkamalla.

Hallitusohjelma sisältää toimenpiteitä, joilla parannetaan taiteilijoiden asemaa sekä kehitetään kulttuuripalveluja ja taiteen perusopetusta. Taiteilija-apuraha ehdotetaan nostettavaksi 1 939 euroon kuukaudessa nykyisestä 1733 eurosta vuonna 2020. Taiteen ja kulttuurin toimintaedellytysten parantamiseksi otetaan käyttöön uusi museoiden rahoitusjärjestelmä ja uudistetaan esittävän taiteen vapaan kentän rahoitusta.

Vuoteen 2019 verrattuna esittävään taiteeseen ehdotetaan lisämäärärahaa siten, että esittävän taiteen vapaalle kentälle ehdotetaan 3 milj. euroa vuonna 2020 ja 3,5 milj. euroa vuonna 2021. Vuonna 2022 rahoitusjärjestelmän uudistus laajenee koskemaan myös esittävän taiteen valtionosuuksia. Uudistuksen toteuttamiseen kokonaisuudessaan on kehyskauden lopulla 12 milj. euroa verrattuna vuoteen 2019.

Vuonna 2020 museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ja –avustuksiin varatut määrärahat kasvavat 10,2 milj. euroa johtuen aikaisempien toteutuneiden kustannusten kasvusta ja kustannustason muutoksen vaikutuksesta.

Kulttuuripalveluja kehitetään mm. ehdottamalla kulttuurimatkailun (mm. maailmanperintökohteet) vahvistamiseen yhteensä 4 miljoonaa euroa vuosille 2020 ja 2021. Lisäksi kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä lisätään.

Kansallisteatterin peruskorjaukseen ehdotetaan yhteensä 50 milj. euroa vuosina 2020-2022, josta 40 milj. euroa katetaan jakamattomista veikkausvoittovaroista ja 10 milj. euroa hallituksen tulevaisuusinvestointeihin varatuista määrärahoista.

Lisäksi valmistaudutaan rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunkia vuonna 2026.

Taiteen ja kulttuurin toimialan virastojen (Museovirasto, Taiteen edistämiskeskus, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Näkövammaisten kirjasto ja Suomenlinnan hoitokunta) toimintamenoihin esitetään ensi vuodelle yhteensä 39,1 miljoonaa euroa, joka on lähes saman verran kuin vuonna 2019.

Taiteen perusopetuksen alueellisten ja taiteenalojen välisten erojen tasaamiseksi ehdotetaan 2 miljoonan euron lisäystä valtionosuuteen. Lisäksi lastenkulttuurin tukemiseen ehdotetaan yhteensä 7 miljoonaa euroa vuosille 2020–2023.

Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha pysyy vuoden 2019 tasolla 11 miljoonassa eurossa vuosina 2020 ja 2021.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimeen ehdotetaan 163,9 miljoona euroa. Tavoitteena on edistää liikunnallista elämäntapaa ja lisätä osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea huippu-urheilua. Yhteiskunnallisen tavoitteellisuuden myötä liikuntapoliittisen selonteon linjauksia ryhdytään toteuttamaan ja toimenpiteisiin esitetään erillistä 4,8 miljoonan euron määrärahaa vuoden 2020 talousarviossa. Vuonna 2021 rahoitus on 6,2 milj. euroa, vuonna 2022 4,5 milj., euroa ja 4,5 milj. euroa vuonna 2023. Lisäksi poikkihallinnollisen liikkumisohjelman ja Liikkuva koulu -ohjelman laajentamiseen esitetään 6 milj. euroa.

Lasten ja nuorten osallisuutta ja liikkumista pyritään lisäämään osoittamalla lisärahoitusta matalan kynnyksen seuratoiminnalle 1,5 milj. euroa. Huippu-urheilun rahoitusta lisätään.

Virkistyskäyttöstrategian laatimiseen sekä strategian toimenpide-ehdotuksiin varataan 2 milj. euron lisärahoitus. Määrärahaa kohdennetaan mm. ulkoilureittien rakentamiseen.

Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan 78,6 miljoonaa euroa. Tavoitteena on tukea mm. nuorten osallisuutta ja elämänhallintaa sekä mahdollisuuksia tasavertaisiin ja saavutettaviin harrastuksiin. Nuorten työpajatoimintaa vahvistetaan 2 milj. euron vuosittaisella lisämäärärahalla.

Lisäksi valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän kehittämiseen osoitetaan 1,2 milj. euron lisärahoitus. Järjestelmällä helpotetaan tietojen siirtämistä etsivälle nuorisotyölle.